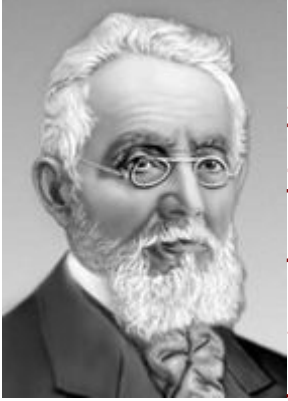

יום ב', כ"ג בכסלו תשס"ח (03 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

היום, **כ"ג בכסלו**, הוא **יום פטירתו של מנדלי מוכר ספרים** (כינוי ספרותי של שלום יעקב אברמוביץ) (1835-1917). הוא היה מיוצרי הספרות העברית והיידיית החדשה. הוא תיאר וביקר מתוך אהבת ישראל את החיים בגולה. [תאריך מרכז ההסברה]

אברמוביץ' נולד בשנת 1835 או 1836 בקאפוליה, לאביו, חיים משה ברוידא, שהיה אחד מתלמידי החכמים המובילים בעיירה קאפוליה, עיירה קרובה למינסק (כיום בבלארוס). הוא זכה לחינוך יהודי מוגבר מהרגיל בתלמוד תורה ולאחר שהתייתם מאביו ב-1849, למד בישיבות בטימקוביץ', סלוצק, ווילנה שבליטא, וספג הרבה מהווי היהודים שם, שהשתקפו לאחר מכן ביצירותיו. לאחר שנתיים בסלוצק חזר להתגורר עם אמו שנישאה מחדש בינתיים, בכפר הקטן מיילניק. בערך בגיל 17, החל לכתוב את שיריו הראשונים, בעברית מליצית ועל נושאים תנ"כיים.

בתחילת דרכו בשנות הששים של המאה ה-19 הרבה לכתוב ספרי מדע פופולרי, ספרות שימושית, ביקורת ספרים ומאמרים פובליציסטיים שהעסיקו את הציבור היהודי (בעיקר בעיתון "המגיד"). הוא תבע התייחסות פעילה לבעיות החברה היהודית ברוסיה. תוכניתו להפיץ מדע והשכלה מעשית בוטאו בתרגומיו לספרי טבע ותולדות ישראל לשימושם של הקוראים והתלמידים העבריים ובעיבודים ותרגומים ליידיש מן הספרות המסורתית. מבחינה ספרותית, היה קשור למסורת המשכילית ולספרות ה"תחיה הלאומית". יצירתו רוויה אהבה ליהודים הפשוטים, תוך יציאה נגד ההסתה האנטישמית ונישולם הכלכלי והאזרחי של יהודי רוסיה. עם זאת, יצירותיו ביטאו ביקורת סאטירית נוקבת על דרכי החינוך היהודי ועל אופי החיים המסורתי בעיירות היהודיות, ומצד שני ביקר גם את היהודים המשכילים על מגמת ההתבוללות שלהם. היה פעיל בעיתונים יהודיים של זרם ההשכלה, למרות היותו נתון גם לתחייה היהודית הלאומית והציונית. זו הייתה הסיבה לכתיבתו בעברית וביידיש לסרוגין, עד למותו באודסה בשנת 1917 בגיל 82.

השפה והלשון ביצירתו

יצירתו של מנדלי היתה מורכבת גם מבחינה לשונית, בהיותו ממניחי היסודות לספרות היידיש המודרנית ולסגנון העברי. מנדלי החל את כתיבתו בעברית כסופר משכילי וכתב ספרות לפי כל כללי העברית המשכילית. בשלב מסוים פנה לכתוב ביידיש וערך גם בשפה זו מהפכה לשונית, שהתבטאה בהרחבת השימוש ביידיש המדוברת לצורכי ספרות יפה. אחרי הפסקה גדולה חזר ב-1886 לכתוב בעברית, אבל החליט לוותר על השימוש בכללי העברית המקראית והכניס לתוך אוצר המילים והדקדוק שלו את לשון חז"ל והלשון הרבנית של ימי הביניים. בספרו "בסתר רעם" שיצא ב-1886 פתח סגנון חדש בכתיבה העברית, סגנון קולח ומגוון המשקף את היידיש שדוברה בסביבתו ומשתמש בכל הרבדים ההיסטוריים של העברית. לצורך ספריו העבריים, שהיו בחלקם תרגום של הספרים שכתב ביידיש, נזקק ללשון שתייצג דיבור עממי שוטף, מתובל בהלצות ובתיאורים מפורטים, ואת הצורך הזה סיפק בהשתחררות מכבלי המליצה המקראית המשכילית, בפנייה למטבעות לשון ואוצר מילים חז"ליים ובשילוב מאפיינים תחביריים מן השפות האירופיות. שפתו של מנדלי נתפסה כ"לשון סינתטית", כלומר, מורכבת מכמה רובדי לשון קודמים ולא כהמשך ישיר של רובד לשון מסוים.

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננה עד עולם סלה."

מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל